

„atelés *energeia*“

Patočka jednou (ještě před válkou, v r. 1937) napsal, že „filosofický život je pohyb, *atelés energeia*, jehož *télos* nám uniká“ (in: Péče o duši I, str. 104). Naší – širší, obecnější – otázkou je, jak je vůbec něco takového jako *atelés energeia* možné. Sám termín *energeia* (původně Aristotelův) poukazuje k něčemu, co vykoná nějaké dílo, *ergon*, ale nikoli působení zvenčí, nýbrž naopak zevnitř. Pro nás z toho ovšem vyplývají důsledky, po kterých u Aristotela není ani památky. Musíme tedy pracovat jakoby od počátku: o dělání, tj. aktivitě, jejíž původ musíme hledat „uvnitř“, můžeme zřejmě uvažovat (a mluvit) pouze za předpokladu, že uznáváme rozdíl mezi „vnitřním“ a „vnějším“. A protože v našem pojetí jakékoli „dělání“ zevnitř, tj. jakákoli akce (a aktivita), může (a musí) být aktivitou nějakého „subjektu“ (který chápeme jako jednotu, ale nikoli totožnost ani paralelitu) vnitřní a vnější stránky, přičemž subjekt je třeba chápat jako časující jsoucnost, tedy událost(pravou událost), vzniká a staví se před nás základní problém, zda je vůbec možné, aby nějaká akce (dělání) subjektu jakožto pravé události, tj. jakožto celku, mohla být *atelés*, tedy nevztahovat se k nějakému konci=cíli. Kdysi počítal Jennings v biologii (a po něm v logice i J.B.Kozák ve své habilitační práci) s tím, čemu říkal ‚action at random‘ (Kozák překládal ‚akce nazdařbůh‘). Bylo by možno tuto myšlenku aplikovat dokonce i na filosofii? – Již samo položení této otázky ukazuje, že vše je složitější, než abychom se mohli pokoušet to analyzovat a interpretovat na příkladech z biologie; v tom vidím pozitivní stránku Kozákova pokusu reinterpretovat koncept Jenningsův tak, aby vyhovoval v logice. Aby vůbec bylo možno mluvit o akci“ je třeba nějaký „cíl“ předpokládat; nicméně právě proto, že filosofie je experimentální myšlenková disciplína, je zřejmé, že jedním z „cílů“ filosofického pokusu musí být něco, co ještě takto předem uchopeno být nemůže, tj. co nemůže být pojato jako nějaký předem daný cíl (jako tomu je u Aristotela). Přitom ovšem akce sama musí být strukturována nejen směrem k tomuto neznámému a předem (ovšem ani dodatečně) neuchopitelnému cíli, ale k celé řadě jiných „cílů“, cílů průběžných a nedefinitivních (tedy cílů „ne-konců). Označit tu jakousi bytostnou otevřenost vůči předem neuchopitelnému cíli jako v jistém směru „nahodilou“, „at random“, a už vůbec jako *atelés*, je nejen mylné, ale vysloveně zavádějící. (Takhle to dopadá, když se do aktuální úvahy zapojí nápad nebo myšlenka odjinud, aniž by se vše podrobilo důkladnému šetření, k čemu tak přesně dochází.)

(Písek, 120607-1.)